

РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ
Министър на образованието и науката

На основание чл. 25, ал. 4 от Закона за администрацията, чл. 78, ал. 1 от Закона за предучилищното и училищното образование във връзка с Наредбата за изменение и допълнение на Наредба № 4 за учебния план (обн. – ДВ, бр. 69 от 2022 г.) и в резултат на осъществен преглед за актуализация на учебните програми за V клас за придобиване на общообразователна подготовка

ИЗМЕНЯМ И ДОПЪЛВАМ:

Заповед № РД 09-1857 от 17.12.2015 г., изменена и допълнена със Заповед № РД 09-3584 от 22.12.2020 г., както следва:

I. В Приложение № 8 към т. 8 се правят следните изменения и допълнения:

1. В учебната програма по български език и литература, компонент „Български език“, в таблицата „Учебно съдържание“:

а) във втората колона към 3. тема в третия очакван резултат след „(микротемите)“ се добавя „и“, а „и абзаците“ се заличава;

б) в третата колона към 3. тема понятието „абзац“ се заличава;

в) във втората колона към 4. тема във втория очакван резултат думите „описателен текст, от повествователен текст и от текст разсъждение“ се заменят с „описание, от повествование и от разсъждение в текст“;

г) във втората колона към 7. тема очакваният резултат „Прави морфеманализ“ се заличава;

д) в третата колона към 7. тема понятието „морфеманализ“ се заличава;

е) във втората колона към 10. тема и в двата очаквани резултата „възвратно личното“ се заменя с „възвратното лично“;

ж) във втората колона към 11. тема и в двата очаквани резултата „възвратно притежателното“ се заменя с „възвратното притежателно“;

з) добавя се нова тема със съответните очаквани резултати и понятия:

17. Еднородни части в простото изречение	Разпознава еднородни части в простото изречение. Прилага пунктуационните правила при употреба на еднородни части. Уместно използва еднородни части в текст, който създава.	еднородни части
---	--	-----------------

2. В учебната програма по български език и литература, компонент „Български език“, в таблицата с темите за развиване на комуникативните компетентности:

а) във втората колона към 2. тема „Отговор на житейски въпрос“ очакваният резултат „Умее да композира текст разсъждение в определен обем“ се заменя с „Умее да композира и структурира текст – отговор на житейски въпрос, в определен обем и в съответствие с комуникативната цел“;

б) в третата колона към 2. тема „Отговор на житейски въпрос“ се добавят понятията „аргумент“ и „абзац“.

3. В учебната програма по български език и литература, компонент „Български език“, под таблицата „Учебно съдържание“ се добавя текстът „Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет *български език и литература* в V клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план, като 50% от часовете са за *български език* и 50% – за *литература*.“

4. В учебната програма по български език и литература, компонент „Български език“, в „Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината“ първите две изречения се заличават.

5. В учебната програма по български език и литература, компонент „Литература“, в таблицата „Учебно съдържание“:

а) в първата колона към II.4. тема след „Троица братя града градяха“ се добавя „или „Слънце и Грозданка“;

б) във втората колона към II.4. тема и в трите очаквани резултата след „Троица братя града градяха“ се добавя „или в „Слънце и Грозданка“.

6. В учебната програма по български език и литература, компонент „Литература“, под таблицата „Учебно съдържание“ се добавя „Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет *български език и литература* в V клас е определеният годишен брой часове в

прилагания в училището рамков учебен план, като 50% от часовете са за *български език* и 50% – за *литература*.“

7. В учебната програма по български език и литература, компонент „Литература“, в „Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината“ първите две изречения се заличават.

II. В Приложение № 9 към т. 9 под „Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината“ текстът „Годишен брой часове – 119 часа“ се заменя с текста „Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет *английски език* в V клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план“.

III. В Приложение № 10 към т. 10 под „Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината“ текстът „Годишен брой часове за изучаване на предмета в V клас – 119 часа“ се заменя с текста „Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет *френски език* в V клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план“.

IV. В Приложение № 11 към т. 11 под „Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината“ текстът „Годишен брой часове за изучаване на предмета в V клас – 119 часа“ се заменя с текста „Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет *немски език* в V клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план“.

V. В Приложение № 12 към т. 12 под „Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината“ текстът „Годишен брой часове за изучаване на предмета в V клас – 119 часа“ се заменя с текста „Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет *руски език* в V клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план“.

VI. В Приложение № 13 към т. 13 под „Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината“ текстът „Годишен брой часове за изучаване на предмета в V клас – 119 часа“ се заменя с текста „Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет *испански език* в V клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план“.

VII. В Приложение № 14 към т. 14 под „Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината“ текстът „Годишен брой часове за изучаване на предмета в V клас – 119 часа“ се заменя с текста „Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет *италиански език* в V клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план“.

VIII. В Приложение № 15 към т. 15 се правят следните промени:

1. В частта от учебната програма „Очаквани резултати в края на класа“ в колона „Знания, умения и отношения в резултат на обучението си ученикът:“ срещу „Моделиране“ от колона „Области на компетентности“ отпада текстът „Знае понятието лихва и го прилага в задачи“.

2. В частта от учебната програма „Учебно съдържание“ в колона „Компетентности като очаквани резултати от обучението“ срещу Тема 3. *Десетични дроби* се правят следните промени:

а) отпада очакваният резултат „Изчислява проста лихва“;

б) очакваният резултат „Прилага знанията си за процент и за проста лихва при моделиране на задачи от областта на икономиката и финансите и за решаване на задачи, свързани с практиката“ се заменя с очакван резултат „Прилага знанията си за процент при моделиране на задачи от областта на икономиката и финансите и за решаване на задачи, свързани с практиката“.

3. В частта от учебната програма „Учебно съдържание“ в колона „Нови понятия“ отпадат понятието „проста лихва“.

4. В частта от учебната програма под таблицата „Учебно съдържание“ текстът „Годишен брой часове за изучаване на предмета в V клас – 153 часа“ се заменя с текста „Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет математика в V клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план.“

5. В частта „Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината“, в таблицата, във втората колона числото „55“ се заменя с „50“, а числото „37“ се заменя с „42“.

IX. В Приложение № 17 към т. 17 под „Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината“ се добавя текстът „Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет *история и цивилизации* в V клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план“.

X. Приложение № 18 към т. 18 се променя така:

1. В частта от учебната програма в „Кратко представяне на учебната програма“ се правят следните изменения:

а) В изречението „Обучението по география и икономика в пети клас е насочено към овладяване на базисни знания, умения и придобиване на ключови компетентности, свързани с формиране на основите на географската култура за заобикалящото пространство на глобално и регионално ниво като част от тяхната обща култура“ след „географската култура“ се добавя „у учениците“;

б) В изречението „В този смисъл от тях не се изисква безцелно запаметяване на данни и факти, а опознаване на същността на географията като наука и на подходите и средствата за намиране и използване на географското знание за личностна, професионална и социална реализация“ отпада изразът „В този смисъл“.

2. В частта от учебната програма „Очаквани резултати от обучението за постигане на общообразователна подготовка в края на класа в графа “Знания, умения и отношение“ в очакван резултат „Разпознава видове географски карти и основни способности за картографиране“ понятието „способ“ се заменя с „начин“.

3. В частта от учебната програма „Учебно съдържание“ в графа „Компетентности като очаквани резултати от обучението“ се правят следните изменения:

а) В очакваните резултати към тема *Географска информация*:

аа) от очакван резултат „Познава основни начини за ориентиране – по Слънцето, с компас, по картата, по местни признаци“ отпада „с компас“, препинателният знак след „по картата“ се заменя със съюза „и“;

аб) в очакван резултат „Знае какво е географска карта и мащаб“ понятието „мащаб“ се заменя с „глобус“;

ав) от очакван резултат „Ориентира се с помощта на компас и по карта“ отпада изразът „с помощта на компас и“;

аг) въвежда се нов очакван резултат „Разбира какво е мащаб“;

ад) очакван резултат „Работи с елементите на географската карта – четете условни знаци, определя географски координати по глобус и карта, изчислява действителни разстояния с помощта на числения мащаб, разпознава способности за картографиране (на количествения фон, на качествения фон, на линиите на движение, точков способ)“ се променя като „Работи с елементите на географската карта – четете условни знаци и мащаб, определя местоположение на обект спрямо главните паралели и Гринуичкия меридиан“;

ае) въвежда се нов очакван резултат „Разпознава видове географски карти и начини за картографиране – на количествения фон, на качествения фон, на линиите на движение, точков.“

б) В очакваните резултати към тема *Планетата Земя*:

ба) очакван резултат „Определя мястото на Земята в Слънчевата система, нейната големина и форма“ се променя „Знае мястото на Земята в Слънчевата система и нейната форма“;

бб) в очакван резултат „Описва формирането на съвременните континенти“ глаголят „описва“ се заменя със „знае за“;

бв) въвежда се нов очакван резултат „Нанася върху контурна карта континентите, океаните и бреговите форми“.

в) В очакваните резултати към тема *География на природата*:

ва) отпада очакван резултат „Дава примери за изкопаеми горива, рудни и нерудни полезни изкопаеми“;

вб) от очакван резултат „Определя значението на релефа и полезните изкопаеми“ отпада „и полезните изкопаеми“;

вв) въвежда се нов очакван резултат „Наблюдава и описва форми на релефа, като използва различни източници на географска информация“;

вг) от очакван резултат „Знае правилата за разумно поведение при земетресение“ отпада „разумно“;

вд) в очакван резултат „Обяснява изменението на климата по географска ширина и надморска височина“ поведенческият глагол „обяснява“ се заменя със „знае за“;

ве) от очакван резултат „Съставя кратък географски текст с помощта на ключови думи или съпътстващи въпроси“ изразът „с помощта на“ се заменя с „по“;

вж) в очакван резултат „Знае основни характеристики на водата в Световния океан (температура, соленост, движения)“ се конкретизират движенията „– вълни и океански течения“;

вз) от очакван резултат „Чете хидрограма по правило“ отпада „по правило“.

ви) от очакван резултат „Знае правилата за разумно поведение при наводнение“ отпада „разумно“;

вй) в очакван резултат „Описва основните природни зони по правило“ „по правило“ се заменя с „по съществени признаци – териториален обхват, релеф, климат, води, почви, растителност, животински свят, условия за живот и трудова дейност на хората“;

вк) от очакван резултат „Съставя кратък географски текст с помощта на ключови думи или съпътстващи въпроси“ изразът „с помощта на“ се заменя с „по“;

вл) въвежда се нов очакван резултат „Представя информация за природните зони в различни форми, вкл. и чрез ИКТ.“

г) В очакваните резултати към тема *География на обществото и стопанството*:

га) отпада очакван резултат „Изчислява средна гъстота на населението“;

гб) въвеждат се нови очаквани резултати „Съставя кратък географски текст по ключови думи или съпътстващи въпроси“ и „Нанася върху контурна карта държави от различните групи“;

гв) очакван резултат „Обяснява влиянието на природните и обществените фактори върху развитието на стопанството“ „обяснява“ се заменя с „познава“; „върху“ се заменя със „за“;

гг) от очакван резултат „Чете стълбчеста и кръгова диаграма“ отпада „и кръгова“.

д) В очакваните резултати към тема *География на континентите и страните. Африка:*

да) в очакван резултат „Познава типични за Африка полезни изкопаеми и териториалното им разпределение“ „типични“ се заменя с „характерни“;

дб) очакван резултат „Разбира схемата на пасатите“ се променя „Знае посоката на пасатите“;

дв) в очакван резултат „Характеризира климатичните пояси и планинската климатична област в Африка по правило“ „по правило“ се заменя с „по съществени признаци – териториален обхват на пояса/областта; фактори, които са водещи за формирането на пояса/областта; характеристика на елементите на климатичния пояс/областта (температура, вятър, валежи); значението на климатичния пояс/областта за живота и трудовата дейност на хората“;

дг) в очакван резултат „Характеризира река по правило“ „по правило“ се заменя с „като определя: изворната територия и устието на реката, периодите на пълноводие и маловодие (вкл. и чрез хидрограма), зависимостта между климата, пълноводието и маловодието на реката; значението на водите на реката за трудовата дейност на хората“;

де) очакван резултат „Отговаря на географски въпрос, като комбинира различни източници на информация“ се променя „Отговаря на географски въпрос, като използва информация от различни източници“;

дж) в очакван резултат „Характеризира природните зони – зона на екваториалните гори, зона на тропичните пустини, зона на саваната, зона на твърдолистните вечнозелени гори и храсти, и планинската област в Африка“ след Африка се добавя „по съществени признаци: териториален обхват; релеф, климат, води, почви, растителност и животински свят; определя значението на природната зона/област за живота и трудовата дейност на хората“;

дз) в очакван резултат „Характеризира страните Египет и РЮА по правило“ „по правило“ се заменя с „като определя географското положение и границите; характеризира природната среда, населението, държавното управление и икономиката; посочва на карта/назовава столицата и главни градове“;

ди) добавя се нов очакван резултат „Представя в различни форми (вкл. чрез ИКТ) маршрут за мислено пътешествие из избрана държава в Африка.“

4. В графа „Нови понятия“ отпадат: „числен мащаб“, „Лавразия“, „Гондвана“, „атмосферно налягане“, „приливи и отливи“, „пасати“ и „тера роса“.

5. В „Препоръчителното процентно разпределение на задължителните учебни часове“ се правят следните изменения:

а) процентното съотношение се променя в: за нови знания – числото 58 се заменя с 47; за практически дейности, упражнения и екскурзии – числото 18 се заменя с 25; за контрол и оценка (за входно и изходно ниво и за контролни работи) – числото 10 се заменя с 14;

б) Изречението „Годишен брой часове за изучаване на предмета в пети клас – 51 часа“ се заменя с „Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет география и икономика в V клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план“;

6. В „Допълнителни уточнения за конкретния учебен предмет география и икономика“ изречението „По своя преценка учителят може съобразно интересите на учениците да въведе и отработи с тях и други единични понятия и факти, с които да представи по-пълна географска картина, без това да довежда до възпроизвеждането на определенията им“ „отработи с тях“ се заменя с „приложи“.

7. Отпада „Методически насоки за характеристика на географски обекти“ и всичко, свързано с тази част.

8. От изречението „По време на екскурзиите на учениците трябва да се даде възможност: да наблюдават природни обекти, процеси и явления; да се ориентират по карта и с компас; да правят измервания; да демонстрират умения за разумно поведение сред природата; да опазват природата“ отпада „и с компас“.

9. В частта „Дейности за придобиване на ключовите компетентности, както и междупредметни връзки“ се правят следните изменения:

а) от графа „Дейности“ отпада, както следва:

аа) от изречението „Четене на географска карта, хидрограма, стълбчеста и кръгова диаграма“ – „и кръгова“;

аб) от изречението „Ориентиране с помощта на карта и компас; наблюдаване на природни обекти и явления“ – „и компас“;

ав) изречението „Изчисляване на действителни разстояния и средна гъстота на населението“;

б) от графа „Междупредметни връзки“:

ба) отпада изречението „Използва се обикновена и десетична дроб“;

бб) от изречението „Обяснява: преходи между състоянията на телата, температурната аномалия на водата; зависимостта на атмосферното налягане и налягането на течностите от височината и дълбочината, физичните и химичните свойства на веществата, значението и приложението на веществата и химичните реакции“ отпада „зависимостта на атмосферното налягане и налягането на течностите от височината и дълбочината, физичните и химичните свойства на веществата“;

бв) отпада изречението „Познава и използва числен мащаб.“

XI. В Приложение № 19 към т. 19 се правят следните промени:

1. В частта от учебната програма „Очаквани резултати от обучението по учебния предмет в края на класа“ под таблицата:

а) отпада текстът: „Годишен брой часове за изучаване на предмета човекът и природата в V клас – 85“;

б) след примерните теми за лабораторни работи и проектни дейности в част III се добавя: „**Примерни теми за лабораторни работи и проектни дейности в част IV. Единство на природата:** 1. Вода – интегриране на темите „Топлинни явления“ от част I. Физични явления със „Свойства на водата и разтворимост“ от част II. Вещества и техните свойства и с „Хранене при растения, животни и човека“ от част III. Структура и жизнени процеси на организмите. 2. Пречистване на води – интегриране на примерните теми за лабораторна и практическа работа 1., 2. и 3. от част I. Физични явления с 1., 2. и 4. от част II. Вещества и техните свойства и с 1., 2., 3. и 4. от част III. Структура и жизнени процеси на организмите. 3. Газовете около нас – свойствата на газове от част I. Физични явления се разглеждат интегрирано с изучаването на въздуха, кислорода и въглеродния диоксид от част II. Вещества и техните свойства и с изучаването на дишането на организмите от част III. Структура и жизнени процеси на организмите.“

2. Под „Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината“ се добавя текстът „Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет човекът и природата в V клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план“.

XII. В Приложение № 20 към т. 20 под „Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината“ текстът „Годишен брой часове за изучаване на предмета в V клас – 68 часа“ се заменя с текста „Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет *музика* в V клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план“.

XIII. В Приложение № 21 към т. 21 под „Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината“ текстът „Годишен брой часове за изучаване на предмета в V клас – 68 часа“ се заменя с текста „Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет *изобразително изкуство* в V клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план“.

XIV. В Приложение № 22 към т. 22 под „Препоръчително процентно разпределение на задължителните учебни часове за годината“ се добавя текстът „Годишният брой часове за изучаване на учебния предмет *технологии и предприемачество* в V клас е определеният годишен брой часове в прилагания в училището рамков учебен план“.

XV. Отменям Приложение № 23 към т. 23

В останалата си част заповедта остава непроменена.

Учебните програми започват да се прилагат от учебната 2023 – 2024 г. за учениците, които постъпват в V клас, като до одобряване на нови учебници се използват съществуващите.

Контрол по изпълнението на заповедта възлагам на ресорния заместник-министър на образованието и науката.

X

ПРОФ. ГАЛИН ЦОКОВ
Министър на образованието и науката